

ҚИСЫҚСЫЗЫҚТЫ трапецияның ауданы және анықталған интеграл. (есептер шығару)

Алгебра және анализ бастамалары.
11А сынып
Мұғалімі: Ахметова А.Ш.

Оқу мақсаттары:

11.3.1.4 - қисықсызықты трапецияның анықтамасын білу және оның ауданын табу үшін Ньютон-Лейбниц формуласын қолдану;

11.3.1.5 - анықталған интеграл ұғымын білу және оны есептеу;

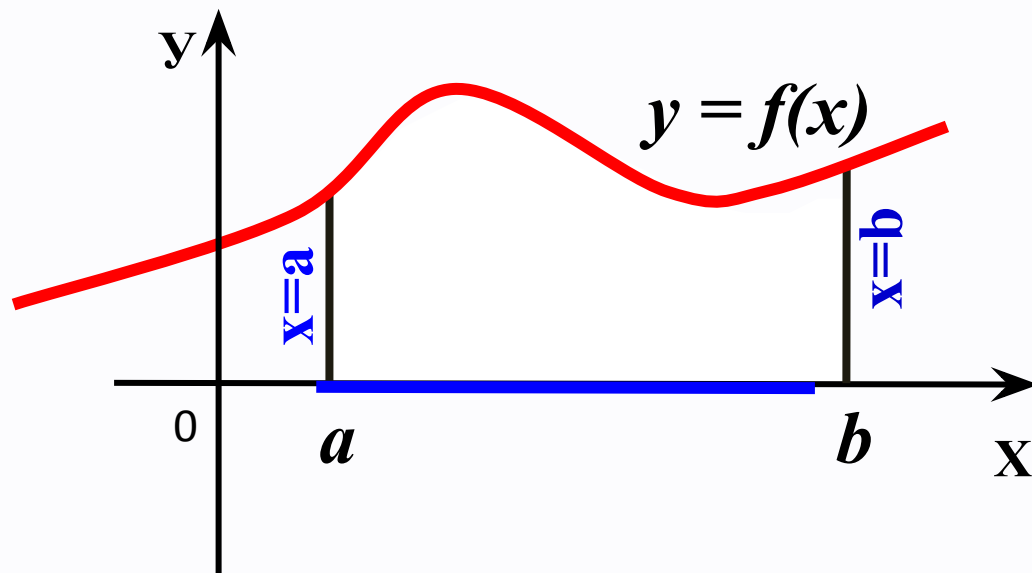
Сабақтың мақсаты:

- - анықталған интеграл анықтамасын біледі;
- - анықталған интеграл қасиеттерін қолданады;
- - анықталған интегралды Ньютон-Лейбниц формуласымен есептейді;
- - қисықсызқты трапецияның ауданын табу үшін анықталған интегралды қолданады.

**1. Қисықсыздықты
трапецияның ауданы
дегеніміз не?**

1. Қисықсыздықты трапеция

Анықтама. Жоғарыдан үзіліссіз теріс емес $y=f(x)$ функциясының графигімен, ал төменгі жағынан Ox осінің $[a;b]$ кесіндісімен, бүйір жақтарынан $x=a$, $x=b$ түзулерінің кесінділерімен шектелген жазық фигураны қисықсыздықты трапеция деп атайды.

$[a;b]$ кесіндісі қисықсыздықты трапецияның -
табаны болады.

2. Ньютон-Лейбниц формуласы?

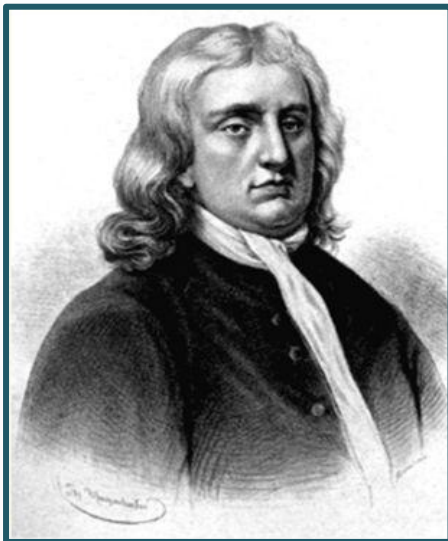
2. Ньютона-Лейбниц формуласы

$$\int_a^b f(x) dx = F(x) \Big|_a^b = F(b) - F(a)$$

И.НЬЮТОН
1643—1727

$$S = \int_a^b f(x) dx = F(b) - F(a)$$

Г.ЛЕЙБНИЦ
1646—1716

**3. Алғашқы функциялардың
формулаларын анықталған
интегралды табуда
қолданылады ма? Қандай
түрлерін білесіздер?**

$$\int 0 \, dx = C$$

$$\int 1 \, dx = x + C$$

$$\int k \, dx = kx + C$$

$$\int x^n \, dx = \frac{x^{n+1}}{n+1} + C$$

$$\int \cos x \, dx = \sin x + C$$

$$\int \sin x \, dx = -\cos x + C$$

$$\int \frac{1}{\cos^2 x} \, dx = \operatorname{tg} x + C$$

$$\int \frac{1}{\sin^2 x} \, dx = -\operatorname{ctg} x + C$$

**4. ҚИСЫҚСЫЗЫҚТЫ
трапецияның ауданын
есептеу алгоритмі қандай?**

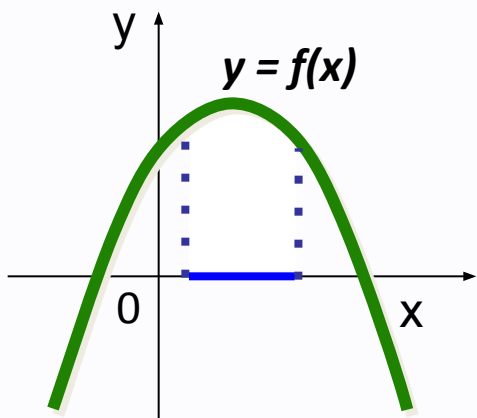
Қисықсыздықты трапецияның ауданын есептеу алгоритмі.

- 1.Берілген сызықтарды координаталық жазықтықта салу;
- 2.Фигураны Ox осі бойымен шектелген кесіндінің ұштары болатын a және b -ның мәндерін табу;
- 3. $f(x)$ функциясының алғашқы функциясын табу;
- 4. $S=F(b)-F(a)$ формуланы қолданып қисықсыздықты трапецияның ауданын есептеу.

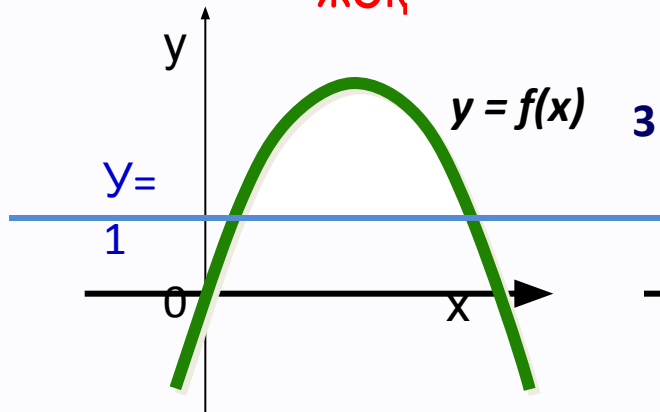
**5. Берілген фигуралар
қисықсыздықты трапеция
бола ала ма?**

6. Төмендегі фигуралар қисықсызықты трапеция бола алады ма?

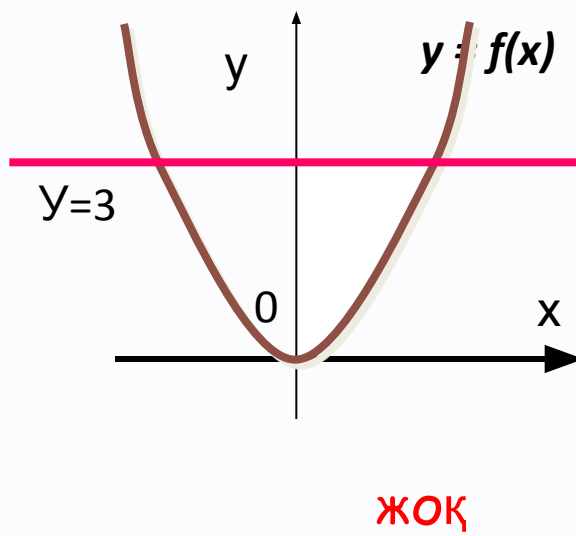
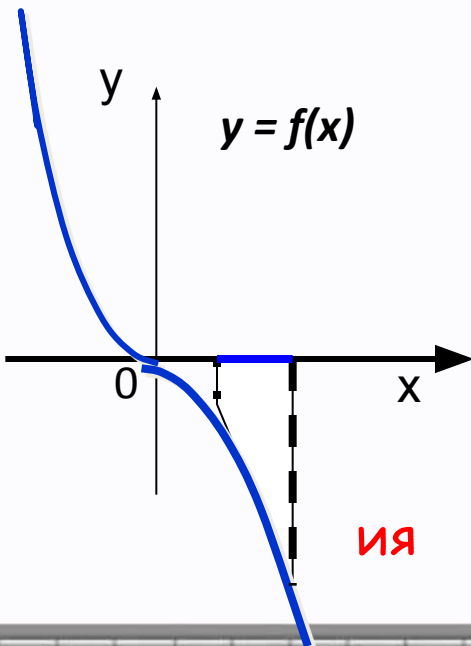
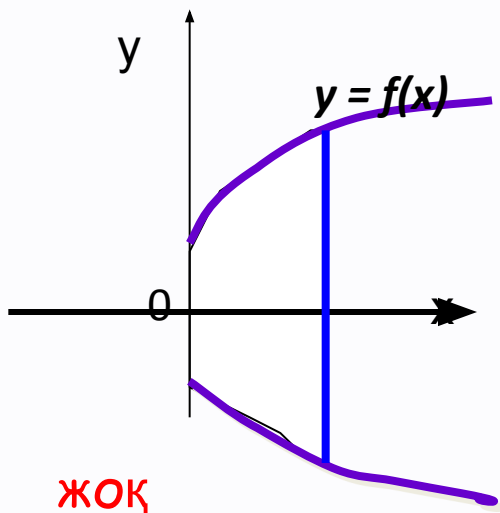
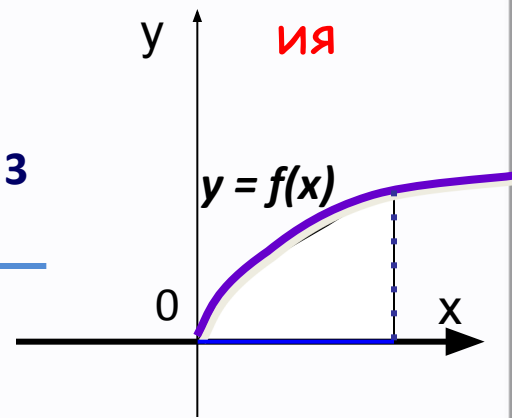
ИЯ

ЖОҚ

ИЯ

ЖОҚ

Миға шабуыл

1 топ

1. $\int 7x dx$
2. $\int 9x^8 dx$
3. $\int 9 \sin x dx$
4. $\int 4 \cos 4x dx$
5. $\int (7x - 5)^4 dx$
6. $\int (7x^2 - 4x^3 + 6) dx$
7. $\int \cos(5x - \frac{\pi}{2}) dx$

2 топ

1. $\int 5x dx$
2. $\int 7x^6 dx$
3. $\int 5 \cos x dx$
4. $\int 6 \sin 2x dx$
5. $\int (3x + 1)^6 dx$
6. $\int (5x^3 - 6 + 10x^4) dx$
7. $\int \sin(6x - \frac{\pi}{3}) dx$

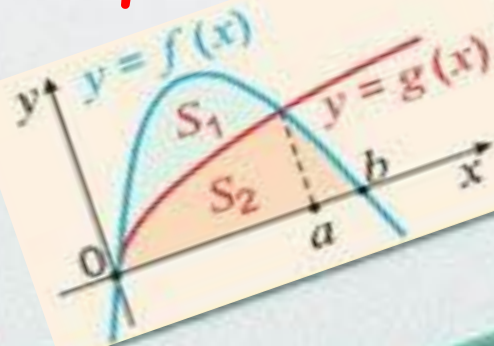
3 топ

1. $\int 2 dx$
2. $\int x^5 dx$
3. $\int \sin x dx$
4. $\int 4 \cos x dx$
5. $\int (6x - 10)^8 dx$
6. $\int (6x^3 + 8x^7 - 3) dx$
7. $\int \operatorname{tg}(6x - \frac{\pi}{3}) dx$

Дескриптор.

- 1. Алғашқы функцияның жалпы түрін жаза алады.
- 2. Алғашқы функцияларды табу формулаларын қолданады.
- 3. Өрнектерді ықшамдай алады.

АНЫҚТАЛҒАН ИНТЕГРАЛДЫҢ
КӨМЕГІМЕН ФИГУРАЛАРДЫҢ
АУДАНЫН ЕСЕПТЕУ

$$S_1 = \int_0^a (f(x) - g(x)) dx$$

$$S_2 = \int_0^a g(x) dx + \int_a^b f(x) dx$$

Қисықсызықты трапецияның ауданын анықталған интеграл көмегімен есептеңіз

№1 тапсырма

$$y = x^2 - 3x + 3, x = 1, x = 3$$

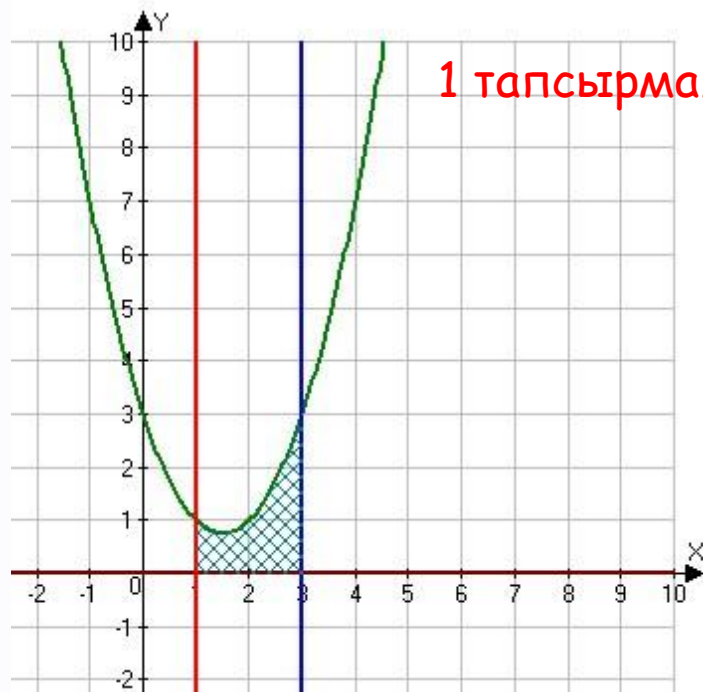
№2 тапсырма

$$y = 1 - x^2, y = 0,$$
$$x = -\frac{1}{2}, x = 1.$$

№3 тапсырма

$$y = \sin x, y = 0, x = \frac{\pi}{2}$$

Суретте кескінделген қисықсызықты трапецияның ауданын анықталған интеграл көмегімен есептеңіз

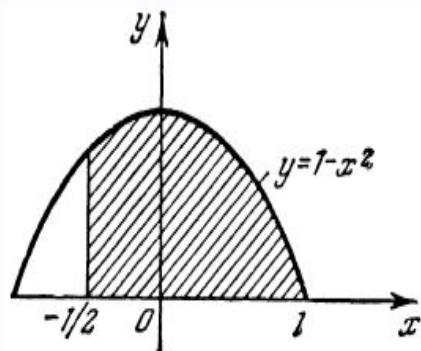
1 тапсырма. $y = x^2 - 3x + 3, x = 1, x = 3$

Шешуі.

$$S = \int_1^3 (x^2 - 3x + 3) dx = \left(\frac{1}{3}x^3 - \frac{3}{2}x^2 + 3x \right) \Big|_1^3 =$$

$$= \left(\frac{1}{3} \cdot 3^3 - \frac{3}{2} \cdot 3^2 + 3 \cdot 3 \right) - \left(\frac{1}{3} \cdot 1^3 - \frac{3}{2} \cdot 1^2 + 3 \cdot 1 \right) =$$

$$= \left(18 - \frac{27}{2} \right) - \left(\frac{11}{6} \right) = \frac{18 \cdot 2 - 27}{2} - \frac{11}{6} = \frac{9}{2} - \frac{11}{6} = \frac{8}{3} \text{ кв.ед.}$$

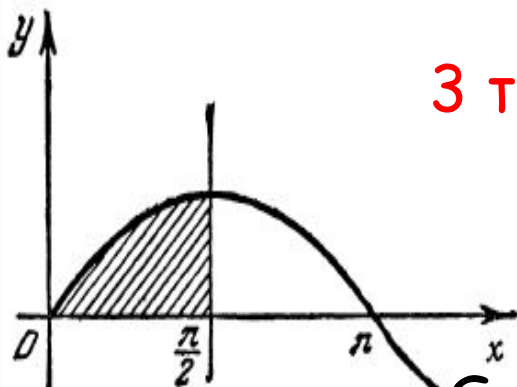
2 тапсырма.

$$y = 1 - x^2, \quad x = -\frac{1}{2}, \quad x = 1, \quad y = 0$$

Шешуі.

$$S = \int_{-\frac{1}{2}}^1 (1 - x^2) dx = \left[x - \frac{x^3}{3} \right]_{-\frac{1}{2}}^1 =$$

$$= \left(1 - \frac{1}{3} \right) - \left[-\frac{1}{2} - \frac{1}{3} \left(-\frac{1}{2} \right)^3 \right] = \frac{2}{3} + \frac{11}{24} = \frac{27}{24} \quad (\text{бірл.кес.})$$

3 тапсырма $y = \sin x, \quad x = \pi/2, \quad y=0$

Шешуі.

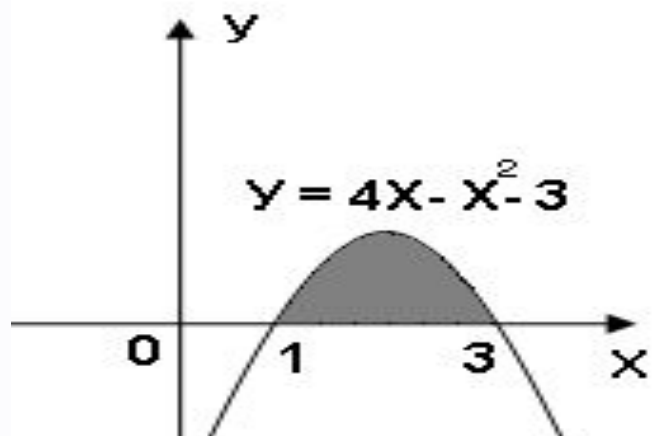
$$S = \int_0^{\frac{\pi}{2}} \sin x dx = [-\cos x]_0^{\frac{\pi}{2}} = 0 - (-1) = 1 \quad (\text{бірл.кес.})$$

Дескриптор.

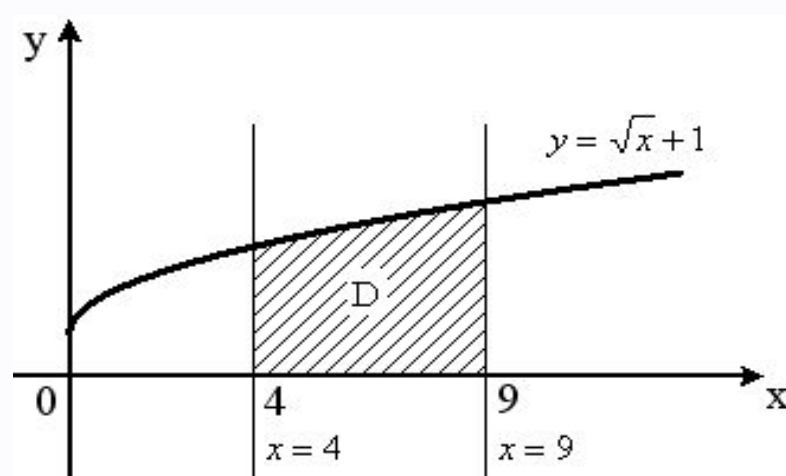
- 1. Қисықсыздықты трапецияның ауданын таба алады;
- 2. Ньютон-Лейбниц формуланы жазық фигураның ауданын табуда қолданады;
- 3. Тригонометриялық функциялардың мәндерін біледі;

Берілген суреті бойынша фигуралардың ауданын табындар.

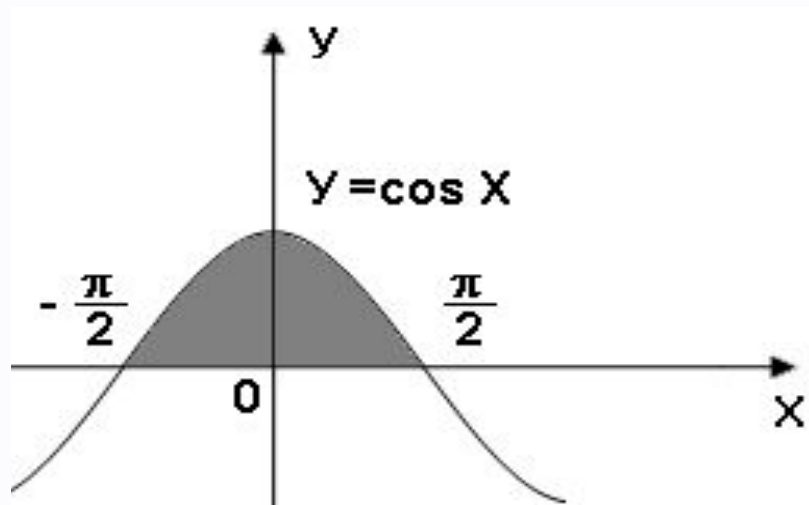
1)

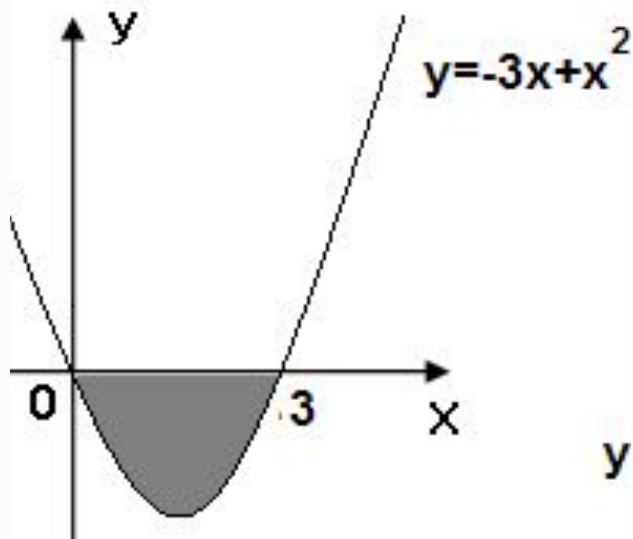
2)

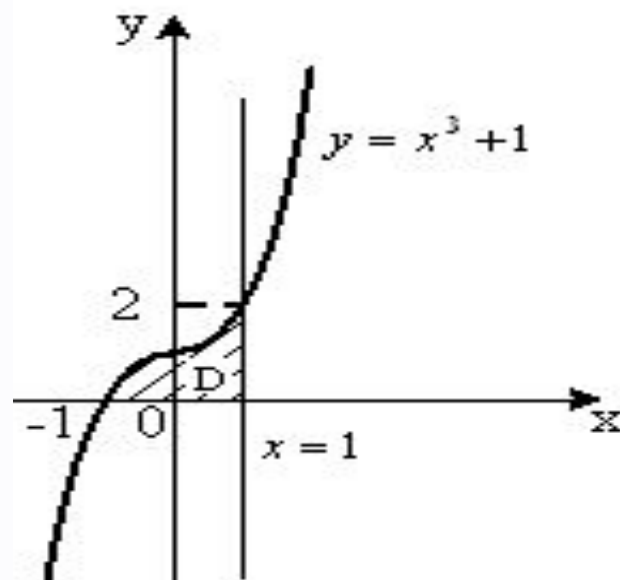
3)

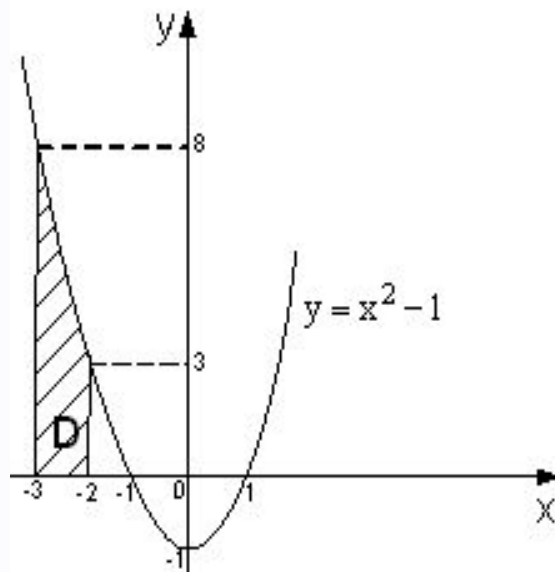
1)

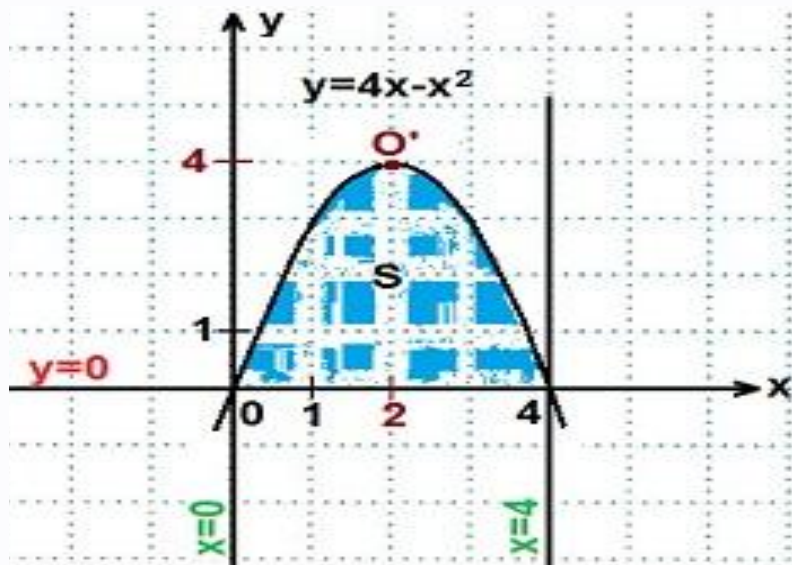
2)

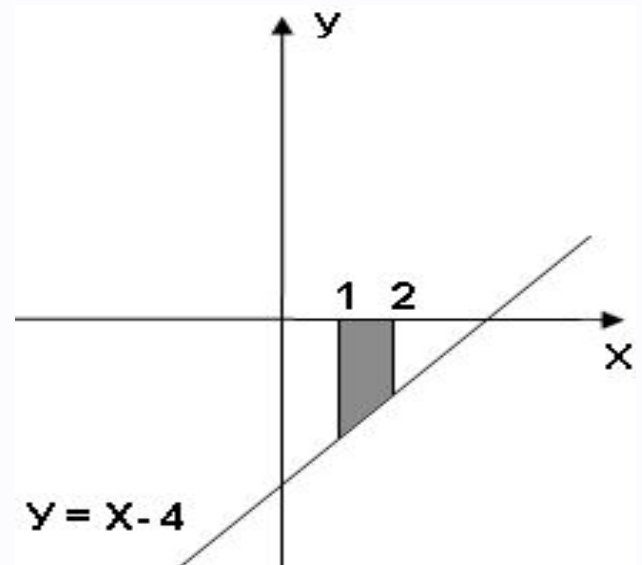
3)

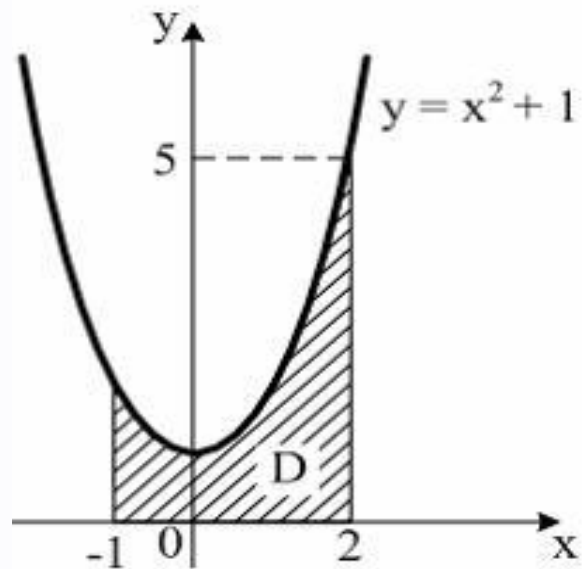
1)

2)

3)

Деңгейлік тапсырмалар.

I деңгей тапсырмалары:

$y = x^2 + 5x + 6$, $x = 0$, $x = 6$ қисықтарымен және Оу осімен шектелген қисықсызықты трапецияның ауданын табындар.

II деңгей тапсырмалары:

Мына сызықтармен шектелген фигураның ауданын табыңыз:

$$y = \sqrt{x}, y = 1, x = 4.$$

III деңгей тапсырмалары:

a -ның қандай мәнінде мына сызықтармен шектелген фигураның ауданы 4-ке тең: $y = 2x + 2$, $y = 0$, $x = a$.

Дескриптор

- Қисықсыздықты трапецияның ауданын есептеу алгоритмін біледі;
- Квадрат теңдеулердің түбірін таба алады;
- Арифметикалық квадрат түбірдің анықтамасын біледі;
- Өрнектің мәнән таба алады;

Жауаптары

I деңгей тапсырмалары:

Шешуі:

$$x^2 + 5x + 6 = 0,$$

$$x_1 = -3 \quad x_2 = -2$$

$$\int_{-3}^6 (x^2 + 5x + 6) dx = \left(\frac{x^3}{3} + \frac{5x^2}{2} + 6x \right) \Big|_0^6 =$$

$$= \left(\frac{216}{3} + \frac{180}{2} + 36 \right) - \left(\frac{-27}{3} + \frac{45}{2} - 18 \right) =$$

$$198 + 4.5 = 202.5$$

Жауабы: 202.5 кв. бірл.

II деңгей тапсырмалары:

Шешуі:

$$\sqrt{x} = 1$$

$$x = 1$$

$$\int_1^4 (\sqrt{x} - 1) dx = \left(\frac{2}{3} x^{\frac{3}{2}} - x \right) \Big|_1^4 = 1 \frac{2}{3}.$$

Жауабы: $1 \frac{2}{3}$.

III деңгей тапсырмалары:

Шешуі:

$$2x + 2 = 0; \quad x = -1$$

$$\int_{-1}^a (2x + 2) dx = 4.$$

$$\int_{-1}^a (2x + 2) dx = (x^2 + 2x) \Big|_{-1}^a =$$

$$(a^2 + 2a) + 1 = a^2 + 2a + 1.$$

$$a^2 + 2a + 1 = 4.$$

$$a^2 + 2a - 3 = 0.$$

$$a_1 = 1; \quad a_2 = -3.$$

Жауабы: 1.

УЙГЕ ТАПТСЫРМА:

- 1. Интегралдың формулаларын жаттау;
- 2. № 3.13 27 бет